

Bæredygtighed i dansk mælkeproduktion – hvorfor og hvordan?

Af Anke Stubsgaard, SEGES og Frank Oudshoorn, SEGES/Aarhus Universitet

SEGES og Aarhus Universitet har afprøvet og udviklet på to værktøjer, til analyse af bæredygtighed i den danske mælkeproduktion. Arbejdet er udført i to projekter, "Autograssmilk" (AGM) og "Kompetenceudvikling til økologisk bæredygtighed" og har indtil videre resulteret i en række målinger af bæredygtighed på danske bedrifter. Dette er et stort skridt henimod at få færdigudviklet et analyseværktøj til brug i praksis på den enkelte bedrift.

FN har udarbejdet retningslinjer for hvad en bæredygtigheds-vurdering af landbrugssystemer bør indeholde¹. Kvægbedriftens bæredygtighed afhænger bl.a. af mælkekvalitet og -ydelser, dyrenes sundhed, næringsstofbalancerne på afgræsningsmarken, den økonomiske situation og kulstof-opbygning i jorden, men også af mere uvante parametre som fx arbejdsbelastning og mulighed for generationsskifte.

Nu har SEGES og Aarhus Universitet gennem de sidste to år afprøvet og udviklet på to værktøjer, AGM² og RISE³, til analyse af bæredygtighed i den danske mælkeproduktion via to projekter, nemlig EU-projektet "[Autograssmilk](#)" samt

projektet "[Kompetenceudvikling til økologisk bæredygtighed](#)" .

AGM metoden, er dedikeret til internationalt brug på kvægbedrifter, der ønsker afgræsning. Inddragelse af interessenter til vægtning af temaer (se tabel 1) og brug af nationale referenceværdier fremhæver selve processens vigtighed, når et landbrug ønsker at fokusere på bæredygtighed.

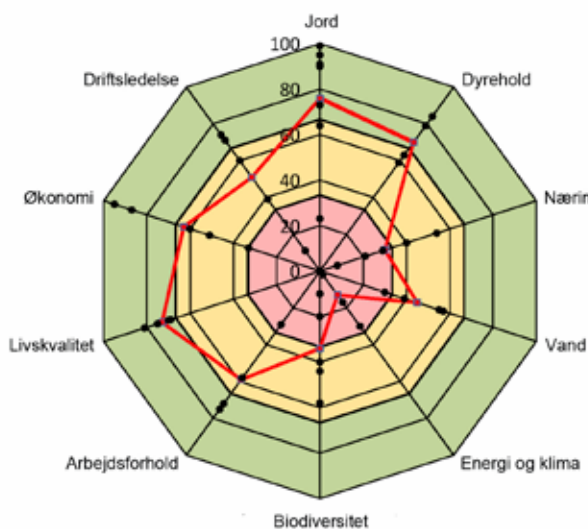
RISE værktøjet er videnskabeligt beskrevet og har været under udvikling i 15 år. Med RISE har vi for første gang i Danmark målt bæredygtigheden på et større antal bedrifter. Målet er, at en bæredygtighedsanalyse skal give et godt overblik over bedriften, og hjælpe

landmanden til at udvikle bedriften henimod en mere bæredygtig og robust landbrugsdrift (se figur).

Det kan analyserne bruges til

I Danmark kan bæredygtighedsanalyser understøtte eksportmulighederne, efterhånden som kravet om dokumentation af bæredygtighed stiger. Endvidere kan analyserne give kreditorer en bedre mulighed for at vurdere bedriften, og de kan bruges til dialog med interessenter, fordi en analyse synliggør, hvor mange aspekter der skal tages hensyn til, og hvor meget f.eks. et biodiversitetstiltag påvirker de andre aspekter af bæredygtighed.

Figur: I rapporten for en RISE analyse indgår et bæredygtighedspolygon, hvor landmanden får et overordnet billede af bæredygtigheden på hans bedrift. Punkter inde i det røde område er kritiske og der bør handles på dem. Punkter i det gule område bør undersøges for, om de kan forbedres med en mindre indsats, mens punkter i det grønne område illustrerer de områder, hvor bedriften kører bæredygtigt, og som landmanden kan være stolt af.

Tablet 1: Udvalgte temaer med interessenters vægtning (dvs. hvor stor betydning de tillægger de enkelte temaer) - fra AGM-analysemetoden.

Domæne	Temaer	AGM vægtning
Miljø og natur	næringsstoffer	31
	biodiversitet	16
	vand	13
	drivhusgasser	16
	energi	23
Økonomi	resultat	39
	kostpris	11
	stabilitet/robusthed	16
	arbejde	14
	investeringer	10
	produktionsniveau	5
	gæld	6
Samfund	dyrvelfærd	18
	arbejdstid	19
	arbejds kavalitet	18
	imago/deltagende	11
	bedriftens fremtid	12
	arbejde-fritid	14
	produktkvalitet	7
Governance	deltagelse i foreninger mm	15
	påtagelse af fælles ansvar	17
	samarbejde med kolleger	17
	ledelse og uddannelse af ansatte	26
	brug af rådgivning og coaching	14
	åbenhed af bedriften	10

Undervejs i analysearbejdet har landmændene indimellem været overraskede over nogle af de indikatorer, der hører med til analyse af bæredygtighed. Det viser, at vi som sektor har et udviklingsarbejde foran os, før vi kan bruge ordet "bæredygtig" i hele sin betydning. Det viser også, at der er brug for tilpasning af et bæredygtighedsanalyseværktøj til de potentialer, der er i enhver region i Verden.

Arbejdet med udvikling af bæredygtighedsanalyser fortsætter. Fra januar 2016 kan du læse mere på www.baeredygtighedstjek.dk. Miljø- og Fødevareministeriet har desuden afsat midler til bæredygtighedstjek i den økologiske primærsektor 2016-2019.

1 Sustainability Assessment of Food and Agriculture systems (SAFA), <http://www.fao.org/nr/sustainability/sustainability-assessments-safan/>

2 www.autograssmilk.eu

3 [http://www.hafl.bfh.ch/forschung-dienstleistungen/agrarwissenschaften/nachhaltigkeitsbeurteilung/riase.html](http://www.hafl.bfh.ch/forschung-dienstleistungen/agrarwissenschaften/nachhaltigkeit-und-oekosysteme/nachhaltigkeitsbeurteilung/riase.html)

4 <https://www.landbrugsinfo.dk/Kvaeg/Dansk-Kvaeg-kongres/Sider/Bilag-Baeredygtig-maelkepro-Anke-Stubsgaard.pdf>

Flere oplysninger

Anke Stubsgaard,
aks@seges.dk
 T: 20290711

Frank Oudshoorn,
frwo@seges.dk
 T: 20938700